

UiO • **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

Styrets og daglig leders plikter og ansvar etter aksjeloven

Ansvarsseminar med Berngaard, 21. april 2022

v/ professor dr. juris Margrethe Buskerud Christoffersen

Temaene

1. Bakteppe

2. Styremedlemmer og daglig leders plikter etter aksjeloven

3. Rettslige utgangspunkter for erstatningsansvaret

Aksjeselskapenes rolle i samfunnet

- Aksjeselskaper grunnleggende i norsk samfunnsliv
- Ansvarsbegrensning for aksjeeiere i aksjeloven § 1-2
  - (1) Aksjeeierne hefter ikke overfor kreditorene for selskapets forpliktelser.
  - (2) Aksjeeierne plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet eller i tilfelle i selskapets konkursbo i større utstrekning enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen
- Rt. 2010 s. 306 (Hempel)
  - Aksjeeieres begrensede ansvar for selskapets forpliktelser er et grunnleggende aksjerettslig prinsipp av stor samfunnsmessig betydning, blant annet for å stimulere til etablering av risikofylt virksomhet

Streng regulering av selskapets kapitalforhold i aksjeloven

- Selskapet skal ha kapital som sikrer kreditorenes krav
  - Krav til selskapets egenkapital
  - Krav til offentlighet rundt kapitalforhold
- Aksjeeierne får det som er igjen etter at kreditorene har fått sitt
  - Strenge vilkår for utdelinger til aksjeeierne
  - Fordeling ved avvikling av selskapet
- Aksjeselskaper skal ha et styre og evt en daglig leder
  - Styremedlemmer og daglig leder har som oppgave å ivareta selskapets, aksjeeiernes og kreditorenes interesser

Dagens tema

- Erstatningsreglene kan sørge for balanse
  - Den som påføres et tap, kan kreve erstatning fra en skadevolder som har opptrådt uaktsomt
- Hvem kan styremedlemmer og daglig leder påføre tap ved utførelsen av sitt oppdrag?
  - Selskapet
  - Selskapets kreditorer
  - Aksjeeierne
- Dagens tema: hva skal til for at styremedlemmer og daglig leder kan holdes erstatningsansvarlig

Forutsetninger

- Selskapet er påført en forpliktelse knyttet til avfallshåndtering
  - Typisk – forpliktelsen skyldes brudd på forurensningsloven eller selskapets kontrakter
  - Krav om opprydning, undersøkelser
  - Erstatningsansvar – overfor myndigheter eller private aktører
  - Bøter, gebyrer
- Ulike skadelidte som kan fremme krav
  - Krav fra selskapet, kreditorer eller aksjeeiere – fordi forpliktelsen påfører selskapet tap
  - Krav fra myndighetene eller kontraktspartene direkte hvis selskapet ikke kan gjøre opp

Opplegget

- Erstatningsansvar forutsetter at noen har opptrådt uaktsomt jf. aksjeloven § 17-1
  - Uaktsomhet innebærer brudd på en norm eller plikt som gjelder for ansvarssubjektet
- Videre opplegg
  - først se på hvilke plikter som gjelder styret og daglig leder etter aksjeloven
  - Deretter se på hva som skal til for å ilegge erstatningsansvar

Statistikk

- Schjødt-undersøkelse fra 2015
  - Økning i antall saker om styreansvar
  - Økning i antall fellende dommer
  - Økning i andel saker hvor kreditor er saksøker
- Masteroppgave fra 2019, Andrea Dahlum
  - analyserer 400 dommer, mest underrettspraksis, fra 1999-2018
  - «Det totale inntrykket etter å ha lest alle dommene om styreansvar, er at lovgivers intensjon om å styrke kreditorvernet har medført en skjerpelse av styreansvaret»
  - Utgitt som «Styreansvar i praksis»

Temaene

1. Bakteppe

2. Styremedlemmer og daglig leders plikter etter aksjeloven

3. Rettslige utgangspunkter for erstatningsansvaret

Styrets ansvarsområder og plikter

- Aksjeloven § 6-12 – styrets forvaltningsansvar
  - Styret har øverste ansvar for forvaltningen av selskapet
    - Omfatter det meste som skjer i selskapet
  - Forsvarlig organisering av virksomheten
    - Nok ansatte med rett kompetanse
    - Gode rapporteringsrutiner
  - Selskapets virksomhet skal være lovlig
    - Styrets ansvar at selskapet følger lover og regler og oppfyller kontraktsforpliktelser
  - Lage planer og budsjetter og følge opp selskapets økonomi
    - Selskapet skal ha forsvarlig egenkapital jf. aksjeloven § 3-4 og 3-5
- Aksjeloven § 6-13 – tilsynsansvar
  - Tilsyn med daglig ledelse og virksomhet for øvrig

Daglig leder

- Ansvar for daglig ledelse jf asl § 6-14
  - Særlig ansvar for å organisere selskapets formuesforvaltning
  - Kan ha bedre faktisk kunnskap enn styret
    - Sitter tettere på virksomheten
- Daglig leder er også ansatt i selskapet
  - Krav kan også følge av arbeidsavtalen og arbeidsmiljøloven

Det enkelte styremedlems plikter

- Må utledes av oppdraget og oppdragsavtalen
  - Aksjeloven har ikke eksplisitte krav til styremedlemmet
- Styremedlemmene har en alminnelig lojalitetsplikt overfor selskapet
  - Plikt til å bidra til at styret utøver sine oppgaver etter lov og vedtekter på forsvarlig vis
    - Stille i møter, stemme for vedtak og iverksette tiltak
  - Taushetsplikt, avstå fra forretningsmuligheter mv., konkurranseforbud
    - LB-2019-41766 – konkurranseklausul ved salg av aksjer i selskap i avfallsbransjen
  - Plikt til å fremme selskapets interesser

Hva er «selskapets interesse»?

- Forarbeider - Prop 135L 2018-2019 s. 94-95
  - Selskapets interesse er ofte, men ikke alltid, sammenfallende med aksjeeiernes interesse (vinningsformål)
    - Selskapets interesse omhandler mer enn bare interessene til aksjeeierne, kreditorer, ansatte, markedet og samfunnet. Den handler om hva som er det beste for selskapet som selvstendig juridisk person på kort og lang sikt
- HR-2018-570-A (skatt) avsnitt 41
  - Selskapsinteressen er et mindre entydig begrep. Et selskap skal naturligvis ivareta aksjonærinteressen, men har også ansvar for de ansatte, for selskapets medkontrahenter og kreditorer, og for oppfyllelse av andre forpliktelser det måtte ha overfor omgivelsene og samfunnet for øvrig. Dermed kan det være en del av selskapsinteressen å sikre selskapets videre drift.
- Altså – styremedlemmer og daglig leder har plikt til å ivareta interessene til selskapet, aksjeeiere, kreditorer, ansatte, omgivelser og samfunnet for øvrig (ganske omfattende!)

Særlig om ledelsens plikter i konsern

- Hvert enkelt selskap i et konsern har sine rettigheter og forpliktelser
- Ledelsen i det enkelte selskap er pålagt plikter overfor dette selskapet
- Ledelsen skal fremme det enkelte selskaps interesser, ikke konserninteressen
  - Tradisjonelt syn «Velger man å legge deler av virksomheten i et selvstendig rettssubjekt hvor aksjeeieren (eierne) har et begrenset ansvar for selskapets forpliktelser, må man forholde seg til at datterselskapet reguleres av et sett av preseptoriske regler som lovgiver har oppstilt blant annet av hensyn til tredjemann.»
  - Likevel er det en viss mulighet til å se hen til hva som er best for konsernet som sådan

Temaene

1. Bakteppe
2. Styremedlemmer og daglig leders plikter etter aksjeloven
- 3. Rettslige utgangspunkter for erstatningsansvaret**

Styremedlemmers og daglig leders erstatningsansvar

- Ansvarsgrunnlag – aksjeloven § 17-1
  - Personen plikter å erstatte uaktsomt voldt skade
  - Den objektive side: overtredelse av en plikt
  - Den subjektive side: personen må være å bebreide
    - Individuell vurdering av det enkelte styremedlem
- Skadelidte må ha lidt et økonomisk tap
- Tapet må være forårsaket av den uaktsomme handlingen

Vilkåret om uaktsomhet i asl. § 17-1

- Ansvar forutsetter at styremedlemmet/daglig leder kan bebreides
  - Aktsomhetsnormen må fastlegges ut fra forventningene til ledelsen i det aktuelle selskapet
  - Risikofaktorer? Størrelse på selskapet
- Presumsjon for uaktsomhet ved pliktbrudd
  - HR-2016-1440-A (Håheller) avsnitt 41:
  - Der de plikter som objektivt sett gjelder for et styremedlem er overtrådt, «vil det være en **presumsjon** for at vedkommende har opptrådt uaktsomt»
  - Dersom pliktene som gjelder for styret og daglig leder i aksjeloven er overtrådt, er det kort vei til erstatningsansvar

Den individuelle vurderingen av styremedlemmer

- Hvilke berettigede forventninger kan stilles til styremedlem?
  - Ingen formelle krav til styremedlem i aksjeloven
  - Styremedlemmet må kunne bidra til at styret oppfyller krav i lov og vedtekter
  - Egen risiko:
    - Manglende erfaring eller innsats
    - Manglende forståelse av hva som anses forsvarlig
  - Styreleders rolle
    - Har flere oppgaver i loven, det kan skjerpe ansvaret
    - LG-2021-47282 – alle styremedlemmer har likevel ansvar for å følge opp
  - Eksterne og interne styremedlemmer
  - Ansattevalgte styremedlemmer

Den individuelle vurderingen av styremedlemmer forts.

- Avgjørende hvilken kunnskap styremedlemmet hadde /burde hatt
  - Styremedlemmer skal ha overordnet rolle, må som et utgangspunkt kunne stole på administrasjonen
  - Styremedlemmene kan ha ulik involvering i det aktuelle sakskomplekset
- Aktsomhetsnormen skjerpes i vanskelige tider
- Ansvar overfor selskapets kontraktsparter
  - Oppfyllelse av kontrakter inngår i forvaltningen av selskapet
  - Det kreves noe særlig for å holde styremedlemmer ansvar hvis selskapet misligholder sine kontraktsforpliktelser
    - Som at styremedlemmet har vært involvert i kontraktsinngåelsen eller kontraktsoppfyllelsen
    - LA-2020-61102 – i andre tilfeller er terskelen høy

Rt. 1991 s. 119 (Normount)

- Spørsmål om styret skulle frarådet selskapets medkontrahent fra å inngå certeparti, fordi selskapets økonomi var anstrengt
- Rettslige utgangspunkter
  - Det kreves noe spesielt for at selskapets kreditor skal kunne kreve dekning hos aksjeeiere eller styremedlemmer
  - Styret må være bevisst at de handler på vegne av et selskap med begrenset ansvar
- Styrets forretningsmessige skjønn
  - «Vel kan man kanskje si at styremedlemmene handlet ut fra en noe høy grad av optimisme. Det må likevel sies å ligge en normal forretningsmessig vurdering til grunn for deres disposisjon»
  - Adgang til å kjempe for å bevare selskapet så lenge det er en rimelig sjanse for at det kan lykkes, at det ikke er urealistisk
- Styreansvarskrav førte ikke frem

15-069325TVI-BERG01

- Ansvar for hele styret, herunder eksternt styremedlem
- Svekket økonomi i selskapet
  - Styret fikk løpende informasjon om egenkapitalsituasjonen fra administrasjonen i ett år
  - Kritiske bemerkninger fra revisor
  - daglig leder mente det ville ordne seg – driften fortsatte
  - Kreditor led tap som følge av manglende oppbudsbegjæring
- Uaktsomt å stole på administrasjonen
  - Styremedlemmene fikk nummererte brev fra revisor hjem rekommandert, med påpekning om mangler ved regnskapsforhold
  -

HR-2017-2375-A (Blålid) – Ansvar for daglig leder overfor selskapets kontraktspart

- Selskapet gikk konkurs, spørsmål om daglig leder skulle ha varslet selskapets kontraktspart om svikt i økonomien før denne leverte varer på kreditt
- Det personlige erstatningsansvaret rekker ikke like langt som selskapets kontraktsrettslige plikt til å varsle om svekket økonomi (avsnitt 39)
  - Til tross for insolvens – ikke ansvar for ledelsen «dersom det likevel var et realistisk håp om å kunne redde selskapet fra konkurs, og selskapets ledelse arbeidet aktivt og lojalt med dette for øyet og kastet kortene innen rimelig tid.»
- Ledelsen kan gjøre forsøk på å redde selskapet, selv om dette går utover enkeltkreditorer

HR-2017-2375-A (Blålid) forts.

- Likevel ansvar for denne daglige leder jf § 17-1
  - Han hadde forsømt sine plikter i 6-14 (avsnitt 44)
    - formuesforvaltningen var ikke ordnet betryggende
    - regnskap var ikke i samsvar med lov og forskrifter
  - Dette satte ham selv og øvrig ledelse ut av stand til å forvalte selskapets interesser på en forsvarlig måte
    - Dette er den direkte skadevoldende handling overfor kreditor
    - Uklart om daglig leders forsømmelse var tilstrekkelig unnskyldning for styrets medlemmer (forlik)
- Klart eksempel på at aksjeloven må følges for å unngå erstatningsansvar

OPPSUMMERING

Refleksjoner

- Viktig at styremedlemmer og daglig leder er sitt ansvar bevisst
  - Opptrer på vegne av juridisk person med begrenset ansvar
- Men – viktig at ikke ansvaret blir for strengt
  - Lite attraktivt å sitte i ledelsen hvis risikoen er for høy
  - Ikke mulig for styremedlemmer å få fullt innsyn i hele virksomheten
  - Ofte vanskelig å overprøve administrasjonens vurderinger
- Ansvarsforsikring utbredt
  - Trygghet for styremedlemmene
  - Bør ikke påvirke uaktsomhetsvurderingen
  - Må ikke misbrukes av aksjeeierne!

Takk for meg!